

שבת חתנים נוה שאנו, שבת וירא, תשע"ג

הנושא: תשובה ובריאת העולם - דף מקורות

1. בראשית פרק א

(א) בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ :

(ב) וְהָאָרֶץ הָיְתָה תְהוֹ וְנִהוּ וְחָשֶׁךְ עַל פְּנֵי תְהוֹם וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמַּיִם :

(ג) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהי אור וַיְהי אור :

2. רש"י בראשית פרק א

בראשית ברא - אין המקרא הזה אומר אלא דרשני, כמו שדרשוהו רבותינו ז"ל בשביל התורה שנקראת (משלי ח כב) ראשית דרכו, ובשביל ישראל שנקראו (ירמיה ב ג) ראשית תבואתו. ואם באת לפרשו כפשוטו כך פרשהו בראשית בריאת שמים וארץ והארץ היתה תהו ובהו וחשך ויאמר אלהים יהי אור. ולא בא המקרא להורות סדר הבריאה לומר שאלו קדמו, שאם בא להורות כך, היה לו לכתוב בראשונה ברא את השמים וגו', שאין לך ראשית במקרא שאינו דבוק לתיבה של אחריו, כמו (שם כו א) בראשית ממלכות יהוים, (בראשית י י) ראשית ממלכתו, (דברים יח ד) ראשית דגנך, אף כאן אתה אומר בראשית ברא אלהים וגו', כמו בראשית ברוא. ודומה לו (הושע א ב) תחלת דבר ה' בהושע, כלומר תחלת דבורו של הקדוש ברוך הוא בהושע, ויאמר ה' אל הושע וגו'. ואם תאמר להורות בא שאלו תחלה נבראו, ופירושו בראשית הכל ברא אלו, ויש לך מקראות שמקצרים לשונם וממעטים תיבה אחת, כמו (איוב ג י) כי לא סגר דלתי בטני, ולא פירש מי הסוגר, וכמו (ישעיה ח ד) ישא את חיל דמשק, ולא פירש מי ישאנו, וכמו (עמוס ו יב) אם יחרוש בבקרים, ולא פירש אם יחרוש אדם בבקרים, וכמו (ישעיה מו י) מגיד מראשית אחרית, ולא פירש מגיד מראשית דבר אחרית דבר. אם כן תמה על עצמך, שהרי המים קדמו, שהרי כתיב ורוח אלהים מרחפת על פני המים, ועדיין לא גלה המקרא בריית המים מתי היתה, הא למדת שקדמו המים לארץ. ועוד שהשמים מאש ומים נבראו, על כרחך לא לימד המקרא סדר המוקדמים והמאוחרים כלום :

3. לשונות הבריאה:

היום הראשון	"ויאמר אלוקים יהי אור ויהי אור"
היום השני	"ויאמר אלוקים יהי רקיע... ויעש אלוקים את הרקיע"
היום השלישי	"ויאמר אלוקים תדשא הארץ דשא עשב מזריע זרע... ותוצא הארץ דשא עשב מזריע זרע למינהו"
היום הרביעי	"ויאמר אלוקים יהי מאורות ברקיע השמיים... ויעש אלוקים את שני המאורות הגדולים"

היום החמישי	"ויאמר אלוקים ישרצו המים שרץ נפש חיה ועוף יעופף על הארץ... ויברא אלוקים את התניינים הגדולים ואת כל נפש החיה הרומשת... ואת כל עוף כנף למינהו"
היום השישי	"ויאמר אלוקים תוצא הארץ נפש חיה למינה בהמה ורמש וחיתו ארץ... ויעש אלוקים את חית הארץ למינה ואת הבהמה למינה ואת כל רמש האדמה למינהו"

4. תשובה נבראה לפני בריאת העולם - תנחומא, פרשת נשא, סימן יא ד"ה - 'ילמדנו רבינו'.

"ילמדנו רבינו כמה דברים קדמו למעשה בראשית, כך שנו רבותינו שבעה דברים נבראו עד שלא נברא העולם, אלו הן כסא הכבוד, והתורה, ובית המקדש, ואבות העולם, וישראל, ושמו של משיח, והתשובה, ... והתשובה מנין שנאמר (שם תהלים צ) בטרם הרים יולדו ותחולל ארץ ותבל ומעולם ועד עולם אתה אל תשב אנוש עד דכא ותאמר שובו בני אדם"

5. הרב קוק על התשובה: הקדמה ל'אורות התשובה', עמ' כה.

"התשובה היא תופסת את החלק היותר גדול בתורה ובחיים, עליה בנויות כל התקוות האישיות והצבוריות, היא מצות ד' שהיא מצד אחד הקלה שבקלות, שהרי הרהור תשובה הוא כבר תשובה, ומצד אחד הרי היא קשה שבקשות, שלא יצאה עדין אל הפועל במלואה בעולם ובחיים".

"על ידי התשובה הכל שב לאלוקות, על ידי מציאות כח התשובה, השורר בעולמים כלם, שב הכל ומתקשר במציאות השלמות האלוקית, ועל ידי רעיונות של התשובה, דעותיה והרגשותיה, כל המחשבות, הרעיונות והדעות, הרצונות וההרגשות, מתהפכים ושבים להקבע בעצם תכונתם בתוך הקדש האלקי", (פרק ד' פסקה ב).

"רוח התשובה מרחף בעולם והוא נותן לו את עקר צביונו ודחיפת התפתחותו, ובריח בשמיו הוא מעדן אותו ונותן לו את כל כשרון יפיו והדרו" (פרק ה' פסקה ד')

6. חסרון והשלמה באלוקות! (אורות הקודש ח"ב עמ' תקלב)

"מבינים אנו בשלמות האלוקית המחלטה שני ערכים של השלמה. ערך אחד של השלמה, שמצד גדלה וגמירתה אין שייך בה הוספה של מעלה. אבל אם לא היתה האפשרות של הוספה היה זה בעצמו ענין חסרון. כי השלמות ההולכת ונוספת תמיד יש בה יתרון ותענוג ואיזה מין העלאה, שאנו עורגים לה כל כך, הליכה מחיל אל חיל, אשר על כן לא תוכל השלמות האלוקית להיות חסרה זה היתרון של הוספת הכח. ועל זה יש באלקות הכשרון של היצירה, ההתהוות העולמית הבלתי מוגבלה, ההולכת בכל ערכיה ומתעלה, ונמצא שהנשמה האלקית העצמית שבהויה המחיה אותה הוא העילוי התמידי שלה, שהוא הוא יסודה האלקי, הקורא אותה להמצא ולהשתכלל".

7. הרב דסלר: פרק ד' חינוך ועלייה, עמ' 115.

"מתבאר לנו מכל זה, שזכויותיו של אדם אינן המצוות והמעשים טובים שנתחנך בהם, אלא בחירותיו הטובות לבד, כי כל אשר נתחנך בו אינו אלא הכנת מקום נקודת הבחירה, שהיא לא נעשית על ידו... ומה היא מדרגתו? מה שמתגבר על יצרו בדבר שלא למד